

Soare și alții împotriva României – 24329/02

Hotărârea din 22.02.2011 [Secția a III-a]

Art. 2

Art. 2 § 2

Recurgere la forță

Folosirea excesivă a forței de către poliție: *încălcare*

Art. 3

Tratament degradant

Interogarea martorilor la inspectoratul de poliție timp de nouă ore și jumătate fără apă sau hrană: *încălcare*

În fapt – Primul reclamant, de etnie romă, însoțit de fratele său, l-a văzut pe stradă pe fostul său cumnat. Cei doi frați au început să îl urmărească. Aceștia au fost reținuți de către agenți de poliție aflați în patrulă și unul dintre ei l-a rănit grav la cap pe primul reclamant cu un glonț. Ceilalți doi reclamanți au fost martori la acest incident.

Versiunile faptelor oferite de către primul reclamant și de către Guvern diferă. Primul reclamant afirmă că nu avea nicio armă și că polițistul l-ar fi împușcat atunci când el era în poziție ghemuită. Potrivit Guvernului, primul reclamant l-ar fi lovit cu cuțitul pe polițist, care încerca să îl oprească, după care cel din urmă și-ar fi scos arma pentru a trage un foc de avertisment, însă și-ar fi pierdut echilibrul și, astfel, glonțul său l-ar fi atins pe primul reclamant în cap. Agentul de poliție care a tras focul de armă a prezentat, după incident, plăgi superficiale la abdomen, cauzate de un obiect ascuțit.

Chiar în seara comiterii faptelor a fost deschisă o anchetă. Ceilalți doi reclamanți au fost chemați la inspectoratul de poliție pentru a depune mărturie. Ei au ajuns acolo aproape de ora 19.30 și au fost audiați de trei ori până la primele ore ale dimineții. Au declarat că drama la care au participat, timpul petrecut la inspectorat și privarea de hrană și de apă îi epuizaseră din punct de vedere fizic și psihologic. De asemenea, aceștia pretind că ar fi fost intimidați de către poliție, care le-ar fi cerut să spună că primul reclamant și fratele său au fost înarmați cu cuțite. Au depus o plângere cu privire la condițiile interogatoriului la care au fost supuși, dar parchetul nu i-a dat curs. În anchetă s-a luat în considerare atât raportul privind incidentul întocmit de cei trei polițiști în cauză, cât și raportul Institutului Național de Medicină Legală cu privire la rănila polițistului și la starea de sănătate a primului reclamant, care suferă de o paralizie a părții drepte. Diferitele proceduri împotriva agentului de poliție care a tras focul de armă s-au finalizat prin decizia de neîncepere a urmăririi penale.

În drept

1. Privind primul reclamant

Art. 3: a) *Aspectul material*

i. *Cu privire la cadrul juridic și administrativ* – La momentul faptelor, nicio dispoziție nu reglementa utilizarea armelor de foc în cadrul operațiunilor polițienești cu excepția obligației de somație, iar dreptul român nu includea nicio recomandare privind pregătirea și controlul operațiunilor în cauză. Astfel, acest cadru juridic nu părea a fi suficient reglementat pentru a asigura nivelul necesar de protecție „prin lege” al dreptului la viață. Prin urmare, polițistul care a tras focul de armă a putut să acționeze cu multă autonomie și să ia inițiative necugetate, cum nu s-ar fi întâmplat probabil dacă ar fi beneficiat de o formare și de o instrucție corespunzătoare. Prin urmare, ancheta penală desfășurată nu conține nicio precizare cu privire la compatibilitatea comportamentului agentului de poliție cu o oarecare normă sau practică aplicabilă în materie. De altfel, Guvernul nu a făcut trimitere la o eventuală procedură disciplinară în cazul agenților respectivi. Astfel, în ceea ce privește obligația pozitivă de a pune în aplicare un cadru legislativ și administrativ adecvat, autoritățile nu au făcut, la momentul respectiv, tot ce se putea aștepta de la ele în mod rezonabil pentru a oferi cetățenilor nivelul de protecție necesar, în special în cazurile care privesc recurgerea la o forță potențial letală, precum și pentru a contracara riscurile reale și imediate pentru viață pe care le pot genera, chiar și în mod excepțional, operațiunile polițienești.

ii. *Cu privire la răspunderea agenților statului, necesitatea și proporționalitatea forței* utilizate – Primul reclamant și Guvernul prezintă versiuni divergente ale faptelor, în timp ce sunt strâns legate de răspunderea statului cu privire la evenimentele care au fost pe punctul de a duce la decesul reclamantului. Acesta din urmă a făcut tot ceea ce îi stătea în putere pentru a-și susține *prima facie* capătul de cerere. Prin urmare, îi revenea Guvernului sarcina de a oferi o explicație plauzibilă cu privire la originea rănii cauzată de un glonț tras de la distanță mică. Or, nu se poate considera că autoritățile au încercat cu adevărat să afle dacă reclamantul era înarmat sau nu cu un cuțit și dacă îl lovisese cu cuțitul pe agentul de poliție. Insuficiența elementelor concrete și a probelor obținute de autorități împiedică aprecierea Curții cu privire la faptele în cauză. În consecință, omisiunile imputabile organelor de cercetare penală determină respingerea argumentului Guvernului potrivit căruia rana reclamantului a fost provocată de riposta unui polițist pe care îl agresase cu un cuțit și care se afla, prin urmare, în legitimă apărare. Astfel, deoarece Guvernul nu a demonstrat că forța potențial letală utilizată împotriva primului reclamant nu a depășit ceea ce era absolut necesar, că era strict proporțională și că urmarea unuia din scopurile autorizate de art. 2 § 2, răspunderea statului este angajată în speță.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

b) *Aspectul procedural* – Parchetul de pe lângă tribunalul militar a deschis o anchetă atât cu privire la alegațiile conform cărora polițistul trăsesese asupra primului reclamant, cât și cu privire la acuzația de ultraj adusă împotriva acestuia din urmă. În urma unei modificări legislative, ancheta a fost încredințată parchetului civil, care a pronunțat o ordonanță de încetare a urmăririi penale în ceea ce privește rana cauzată victimei, pe motiv că agentul de poliție acționase în legitimă apărare. Lipsa de independență a procurorului militar este recunoscută de către Curte în jurisprudența sa deoarece, la data respectivă, acesta din urmă era un ofițer militar, la fel ca polițiștii care fac obiectul anchetei. Intervenția parchetului civil nu este suficientă pentru a atenua această lipsă de independență, deoarece procurorul militar a obținut majoritatea probelor care prezintă o importanță deosebită în cursul primelor etape ale anchetei. Acesta s-a mulțumit să le solicite agenților de poliție implicați în incident să redacteze rapoarte cu privire la faptele în litigiu care nu puteau în

niciun caz să înlocuiască audierea persoanelor în cauză în cadrul unei anchete penale. În plus, desfășurarea anchetei a făcut obiectul mai multor disfuncționalități, precum întârzieri din partea expertizei medico-legale privind primul reclamant și lipsa comunicării acestuia și avocatului său a deciziei de încetare a urmăririi penale. Aceste elemente sunt suficiente pentru a constata că procedurile privind incidentul în cauză nu pot fi considerate drept o anchetă rapidă și efectivă.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Art. 14 coroborat cu art. 2 și art. 3: deși comportamentul polițistului care a tras focul de armă face obiectul unor critici serioase, acesta nu constituie în sine un temei suficient pentru o constatare de motivații rasiale. De altfel, niciun element nu indică faptul că agenții de poliție implicați în incident ar fi făcut afirmații rasiste. În final, faptul că polițistul a afirmat, în seara incidentului, că a fost „agresat de un țigan” nu este în sine suficient pentru a determina autoritățile să verifice dacă incidentul a fost motivat de considerente rasiste.

Concluzie: neîncălcare (patru voturi pentru și trei voturi împotrivă).

De asemenea, Curtea a stabilit, în unanimitate, că a fost încălcat art. 13 coroborat cu art. 2.

2. În ceea ce-i privește pe cel de-al doilea și pe cel de-al treilea reclamant

Art. 3: *Aspectul material* – Guvernul nu contestă faptul că ceilalți doi reclamânți au fost reținuți la inspectoratul de poliție de la ora 19.30 până la ora 5.00, a doua zi dimineața, fără apă sau hrană. Pe de altă parte, acesta nu a prezentat în fața Curții niciun document prin care se reglementează statutul martorilor în cauzele penale și în care se precizează modul în care trebuie tratați aceștia atunci când li se solicită, precum în speță, să rămână mai multe ore la dispoziția organelor de anchetă. Ținând seama de circumstanțele cauzei – în special de durata interogatoriilor la care au fost supuși ceilalți doi reclamânți în urma unor evenimente dramatice și de sentimentele de angoasă și de inferioritate pe care tratamentul denunțat le-a cauzat acestora, acesta trebuie considerat ca fiind degradant.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Art. 41: 90 000 EUR cu titlu de prejudiciu material și 40 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral primului reclamant; 10 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral celui de-al doilea și, respectiv, celui de-al treilea reclamant.